

POSTANOWIENIE

25 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 25 lutego 2026 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa P. spółki komandytowo-akcyjnej w B.
przeciwko P. spółce akcyjnej w K.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej P. spółki akcyjnej w K.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 6 maja 2025 r., V AGa 499/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia stronie pozwanej niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powódka – P. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowa w B. wniosła o zasądzenie od pozwanej – P. S.A. w K. kwoty 292.366,08 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych liczonymi od poszczególnych kwot. W uzasadnieniu wskazała, że 18 stycznia 2019 r. zawarła z P. S.A. Oddziałem [...] umowę nr [...], której przedmiotem było wykonanie przez powódkę zadania o nazwie: [...]. Umowa ta

przewidywała, że rozliczanie robót odbywać się będzie na podstawie faktur częściowych wystawionych w okresach miesięcznych. Powódka wykonała zadanie stanowiące przedmiot umowy w całości i prawidłowo. Łączna wartość robót objętych protokołami wynosiła 237.696 zł netto.

Pismami z: 3 lipca 2019 r., 1 sierpnia 2019 r. i 16 września 2019 r., zatytułowanymi potrącenie wzajemnych należności i zobowiązań, pozwana dokonała potrącenia przysługującej powódce należności pieniężnej w kwocie 292.366,08 zł, z rzekomo przysługującą pozwanej względem powódki wzajemną wierzytelnością pieniężną z tytułu kary umownej w łącznej wysokości 292.366,08 zł wynikającą z noty księgowej nr [...] z 10 grudnia 2018 r. wystawioną z tytułu odstąpienia przez pozwaną od umowy nr [...] z 1 lutego 2017 r. na zadanie o nazwie: [...]. Powódka zanegowała powyższą wierzytelność pozwanej.

Przesłanką wystawienia noty księgowej nr [...] z 10 grudnia 2018 r. i obciążenia powódki karą umowną w kwocie 2.128.437,05 zł było odstąpienie przez pozwaną w piśmie z 21 listopada 2018 r. od zawartej z powódką umowy nr [...] z 1 lutego 2017 r. z przyczyn leżących po stronie wykonawcy. Powódka od początku kwestionowała zastosowany przez pozwaną tryb rozwiązania umowy, wskazując również na bezpodstawność obciążenia powódki karą umowną.

W odpowiedzi na pozew pozwana wnosiła o jego odrzucenie, względnie jego oddalenie. W uzasadnieniu wskazała, że w przedmiotowym procesie przedstawiła zarzut wygaśnięcia zobowiązania (w zakresie roszczenia pozwu) i nieistnienia zobowiązania, bowiem, w jej ocenie, zobowiązanie wygasło w zakresie wszystkich pozycji wymienionych w oświadczeniu o potrąceniu, w tym również w zakresie faktur dochodzonych przez stronę powodową pozwem na skutek dokonanego przez pozwaną potrącenia z przysługującego pozwanej z wierzytelnością z tytułu kary umownej (nota księgowa [...] z 10 grudnia 2018 r.). Pozwana podniosła, iż 1 lutego 2017 r. powódka jako wykonawca, zawarła z pozwaną, jako zamawiającym umowę nr [...]. W związku z odstąpieniem od tej umowy z przyczyn leżących po stronie wykonawcy, pozwana na podstawie § 4 ust. 5 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 1 umowy nr [...] z 1 lutego 2017 r. obciążyła powódkę karą umowną w wysokości 10%

wartości netto umowy, tj. kara umowna w kwocie 2.128.437,05 zł, co dokumentuje wystawiona przez pozwaną nota księgowa nr [...] z 10 grudnia 2018 r.

W wyniku rozpoznania sprawy wyrokiem z 9 czerwca 2022 r. Sąd Okręgowy w Katowicach, w szczególności, zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 292.366,08 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych od kwot i dat: od kwoty 123.861 zł od dnia 4 lipca 2019 r.; od kwoty 102.040,80 zł od dnia 2 sierpnia 2019 r.; od kwoty 66.464,28 zł od dnia 15 września 2019 r.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z 9 czerwca 2022 r. wniosła strona pozwana, domagając się, w szczególności, jego zmiany poprzez oddalenie powództwa, ewentualnie, jego uchylenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. W zarzutach apelacji pozwana wskazała na naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: art. 498 k.c. i art. 203¹ § 1 k.p.c. poprzez pominięcie zarzutu wygaśnięcia wierzytelności dochodzonej pozwem wskutek złożenia oświadczenia o potrąceniu przed wszczęciem sporu oraz na naruszenie przepisów postępowania, tzn.: art. 227 k.p.c. i art. 235² k.p.c. poprzez pominięcie dowodów zgłoszonych przez pozwaną.

W odpowiedzi na apelację powódka wniosła o jej oddalenie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w Katowicach apelacja pozwanej nie odniosła skutku. Jak stwierdził Sąd II instancji wniosek Sądu Okręgowego w Katowicach, że pozwana nie zgłosiła procesowego zarzutu potrącenia, a podniosła zarzut nieistnienia zobowiązania, nie jest prawidłowy. Użycie, bowiem, formuły „wygaśnięcia zobowiązania wskutek złożonego przed procesem oświadczenia o potrąceniu” mieści się w pojęciu zarzutu potrącenia, o którym mowa w art. 203¹ k.p.c. Jak stwierdził Sąd Apelacyjny nie budzi wątpliwości okoliczność, że wierzytelność pozwanej przedstawiona do potrącenia nie pochodziła z tego samego stosunku prawnego. Nie sposób też było uznać, że była niesporna. Powódka od chwili obciążenia jej karą umowną kwestionowała jej zasadność (jak zresztą również odstąpienie od umowy, które było podstawą naliczenia kary umownej), a wobec braku dojścia stron do porozumienia, pozwana wytoczyła, w konsekwencji, proces. Jak zauważył Sąd II instancji pozwana błędnie wskazała, że jej

wierzytelność została stwierdzona pismem nie pochodzącym od niej, a mianowicie powołała się na pozew, którym powódka z ostrożności procesowej złożyła wniosek o miarkowanie kary umownej. Podniesienie takiego zarzutu z ostrożności procesowej oznaczało, w ocenie Sądu II instancji, tylko tyle, że w przypadku, gdyby Sąd uznał, iż wierzytelność potrącającego istnieje, powódka podniesie dodatkowe zarzuty skierowane do tej wierzytelności. Jak podkreślił Sąd odwoławczy nie sposób było jednak uznać, że stanowi to potwierdzenie zasadności takiej wierzytelności, a tym samym, iż wierzytelność została uprawdopodobniona. W konsekwencji Sąd Apelacyjny w Katowicach doszedł do wniosku, że Sąd Okręgowy nie dopuścił się naruszenia art. 203¹ k.p.c. lub art. 498 k.c. i w dalszej kolejności stwierdził, że skoro pozwana postawiła nieskuteczny zarzut procesowy, w postaci zarzutu potrącenia, to badanie zasadności jej wierzytelności, zgłoszonej do potrącenia było zbędne, zatem, pominięcie postępowania dowodowego w tym zakresie było prawidłowe.

Ostatecznie apelacja pozwanej jako niezasadna, podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c., o czym orzekł Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 6 maja 2025 r.

Pozwana – P. S.A. w K. skargą kasacyjną zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 6 maja 2025 r., w całości. Skargę kasacyjną od tego wyroku pozwana oparła na podstawie naruszenia przepisów postępowania, tzn.: art. 203¹ § 1 k.p.c. oraz na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego, tj.: art. 498 i art. 499 k.c.

We wnioskach skargi, pozwana, na podstawie art. 398⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁹ § 1 pkt. 1, 2 oraz 4 k.p.c., wniosła o jej przyjęcie do rozpoznania.

Odnosnie do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt. 1 k.p.c. skarżąca wskazała na następując „poważne” problemy prawne, sprowadzające się do następujących pytań:

„Czy art. 203¹ k.p.c. ma zastosowanie w odniesieniu do wierzytelności umorzonych wskutek potrącenia w wyniku oświadczeń woli o potrąceniu dokonanych na podstawie art. 498 k.c., ze skutkiem z art. 499 k.c. przed wejściem w życie ustawy z

dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw Dz.U. z 2019 r. poz. 1469?” (problem nr 1); Czy zarzut wygaśnięcia wierzytelności wskutek jej potrącenia przed wszczęciem procesu, (zawisłością sprawy), jest procesowym zarzutem potrącenia w rozumieniu i z konsekwencjami wynikającymi z art. 203¹ k.p.c.?” (problem nr 2). Jak wskazał skarżący powyższe zagadnienia prawne powodują istotne rozbieżności w orzecznictwie sądów, po czym zaprezentował wywód prawny prezentując dwa stanowiska orzecznicze – według jednego ze stanowisk odnośnie do regulacji potrącenia, prezentowanym w zaskarżonym orzeczeniu - jeżeli doszło do złożenia oświadczenia woli o potrąceniu na etapie przedprocesowym i pozwany chciałby powołać się na umarzający skutek wskazanego potrącenia, musi zgłosić zarzut potrącenia z zachowaniem wymogów wynikających z art. 203¹ § 1 k.p.c. W świetle, zaś, odmiennego stanowiska: zarzut potrącenia należy istotnie odróżnić od materialnoprawnej czynności potrącenia. Ograniczenia wynikające z art. 203¹ k.p.c. odnoszą się, zaś, do sytuacji, gdy wobec niedokonania poza procesem osobnej czynności potrącenia, podniesienie takiego zarzutu w procesie jest połączone z dokonaniem takiej czynności. W tym właśnie zakresie, jeżeli nie zostaną zachowane prawne ograniczenia przewidziane w tym przepisie, pominięciu - także przy wyrokowaniu - będzie podlegać skutek materialnoprawny, wywołany tym podwójnym zarzutem, nawet gdyby był efektem czynności podejmowanej przez osobę w tym zakresie w pełni umocowaną.

W dalszej kolejności skarżąca stwierdziła, co do przesłanki z art. art. 398⁹ § 1 pkt. 2 k.p.c., że realiach przedmiotowej sprawy występuje nie tylko istotne zagadnienie prawne, ale również potrzeba wykładni przepisów prawa, tj. art. 203¹ k.p.c. w związku z różnym stanowiskiem sądów powszechnych w kwestii oceny relacji procesowego zarzutu potrącenia w stosunku do materialnoprawnej czynności potrącenia po wejściu w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U z 2019r. poz. 1469), na mocy której ustawodawca wprowadził do k.p.c. ogólną regulację dotyczącą zgłoszenia w procesie zarzutu potrącenia (art. 203¹ k.p.c.). W dalszej kolejności skarżąca zauważyła, że w faktycznych realiach przedmiotowej sprawy, gdyby przyjąć za właściwą wykładnię przepisu art. 203¹ § 1 k.p.c. stosowaną przez Sąd II instancji w ślad za Sądem I instancji, to pozwana *de facto*

nie miała żadnych szans obrony i doprowadzenia do oddalenia powództwa, skoro dokonała czynności materialnoprawnej potrącenia - skutkującej wygaśnięciem wierzytelności (jej umorzeniem zgodnie z art. 498 § 2 k.c. i ze skutkiem wynikającym z art. 499 k.c.) - nie tylko, że przed wytoczeniem powództwa, to przed wejściem w życie (a nawet uchwaleniem) przepisu art. 203¹ k.p.c. Zarzut potrącenia o charakterze *strice* procesowym nie był możliwy do podniesienia w toku procesu nie tylko z uwagi na wymogi skuteczności potrącenia stawiane przez art. 203¹ § 1 k.p.c., ale też ze względu na to, że wierzytelność wskutek materialnoprawnego skutku wcześniejszego potrącenia (umorzenia) już nie istniała. W ocenie skarżącej, taki sposób procedowania był błędny, a nadto stoi on w opozycji do zasady ekonomiki procesowej, a w konkretnym stanie niniejszej sprawy w istocie pozbawia pozwaną - (wbrew ogólnej regulacji art. 3 k.c.) wstecznie możliwości uzyskania zapłaty wzajemnej wierzytelności z uwagi na jej wymagalność na dzień dokonanego przed procesem potrącenia.

Skarżąca powołała się także na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. Oczywista zasadność skargi kasacyjnej manifestowała się, zdaniem pozwanej tym, że w niniejszym postępowaniu nie doszło do rozpoznania istoty sprawy. Sądy obu instancji nie zbadały merytorycznych zarzutów pozwanej związanych z brakiem istnienia roszczenia (co wynikało z potrącenia dokonanego przez pozwaną na etapie przedprocesowym), dając prymat przepisom postępowania cywilnego, a mianowicie art. 203¹ § 1 k.p.c. i wskazując, iż w realiach rozpatrywanej sprawy pozwana nie mogła skutecznie powoływać się na potrącenie dokonane przed wytoczeniem powództwa przez powódkę i celem skutecznego zwalczania roszczenia winna ewentualnie podnieść procesowy zarzut potrącenia (przy czym, jak wskazał Sąd, było to niemożliwe, gdyż wierzytelności stron nie pochodziły z tego samego stosunku prawnego). Sąd II instancji nie rozważył wnikliwie zarzutów apelacji i podobnie jak Sąd I Instancji nie rozpoznał istoty sprawy. W związku z powyższym pojawiło się zagadnienie prawne, czy wprowadzona zmiana w k.p.c. zmodyfikowała dotychczas utrwalony charakter zarzutu potrącenia jako zarzutu merytorycznego i peremptoryjnego opartego na własnym prawie pozwanego. Rozstrzygnięcia wymaga również to, czy w taki sam sposób należy traktować zarzut potrącenia oparty na złożonym przed wszczęciem postępowania

oświadczeniu woli o potrąceniu, jak zarzut potrącenia zgłoszony w trakcie procesu i połączony z oświadczeniem woli o potrąceniu. Na powyższe nakłada się (wobec braku przepisu intertemporalnego) wątpliwość, czy art. 203¹ k.p.c. ma w ogóle zastosowanie w odniesieniu do wierzytelności potrąconych (a zatem umorzonych wskutek potrącenia) w wyniku oświadczeń woli o potrąceniu dokonanych na podstawie art. 498 k.c., ze skutkiem z art. 499 k.c. przed wejściem w życie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy kodeks postępowania cywilnego i niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r. poz. 1469).

Wszystkie te okoliczności miały, zdaniem skarżącej, przemawiać za celowością przyjęcia jej skargi kasacyjnej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, Nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega na sformułowaniu tego zagadnienia, wskazaniu przepisu, na tle którego ono powstało i przedstawieniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ. i z 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecnictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ. i z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Niniejsza sprawa została wszczęta już po wejściu w życie noweli do kodeksu postępowania cywilnego z 4 lipca 2019 r. (Dz. U. z 2019 r., poz. 1469 ze zm.), a zatem ma zastosowanie wprowadzony tą nowelą art. 203¹ k.p.c. (w pierwotnym brzmieniu), a w szczególności wynikające z tego przepisu ograniczenie przedmiotowe, iż procesowy zarzut potracenia może zostać podniesiony tylko wówczas, gdy wierzytelność objęta tym zarzutem wynika z tego samego stosunku prawnego co wierzytelność dochodzona przez powoda, chyba że wierzytelność

pozwanego jest niesporna lub uprawdopodobniona dokumentem nie pochodzącym wyłącznie od pozwanego. Tymczasem wierzytelność, na którą powołała się pozwana wynika z innego stosunku prawnego (umowa z 1 lutego 2017 r.) niż wierzytelność dochodzona przez stronę powodową (umowa z 18 stycznia 2019 r.), a ponadto wierzytelność pozwanej jest sporna i nie została uprawdopodobniona dokumentem nie pochodzącym wyłącznie od niej.

Z odpowiedzi na pozew wynika, że P. S.A. w K. wystąpiła przeciwko spółce P. o zapłatę wierzytelności z tytułu kary umownej zastrzeżonej w umowie z 1 lutego 2017 r. (k. 506 i n.).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

W zaistniałym stanie faktycznym i procesowym brak podstaw do podzielenia tezy skarżącej, że zaskarżony wyrok jest oczywiście nieprawidłowy.

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. a o kosztach postępowania

kasacyjnego orzekł zgodnie z art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., przy uwzględnieniu § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt. 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2023 poz.1935 ze zm). Orzeczenie o odsetkach od zasądzonych kosztów postępowania kasacyjnego znajduje uzasadnienie w art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności.

Władysław Pawlak

[PG]

[a.ł]